

KINDEREN VAN NSB-ERS OP BOSBEEK, 1945-1948

HERINNERINGEN VAN EEN KINDERLEIDSTER

De statige buitenplaats Bosbeek heeft in z'n lange geschiedenis vele eigenaars en bewoners geteld. Vrij onbekend is dat het in de jaren 1945-1948 een opvanghuis was voor kinderen van gedetineerde NSB-ers. Mevrouw Zomerdijk, toen nog Adrie Sterkman, heeft er als jonge vrouw gewerkt. Veel later zette ze als lid van een schrijfclub haar herinneringen aan deze tijd op papier. De versie die u hier leest is gebaseerd op een deel van de oorspronkelijke tekst, die ze helaas niet meer compleet heeft, en een versie die verscheen op de website van 'Het open archief'. Enkele gegevens uit de geschiedenis van Bosbeek zijn in een kadertje toegevoegd.

De zorg voor de minderjarige kinderen van gedetineerde NSB-ers viel onder het Bureau Bijzondere Jeugdzorg, opgericht in januari 1945 door het Militair Gezag in het bevrijde deel van Nederland. In 1950 maakte dit Bureau het eindrapport op. In de periode tussen 1945 en 1950 waren ongeveer 8000 kinderen van geïnterneerde ouders in kindertehuizen opgenomen. 20.000 kinderen waren opgevangen door pleeggezinnen. Er zijn weinig gegevens over het reilen en zeilen in deze kindertehuizen en wat er bekend is, is vaak negatief. Mevrouw Zomerdijk wilde graag ook een ander geluid laten horen over deze huizen voor 'kinderen van foute ouders'.

De eerste kennismaking met Bosbeek

Mevrouw Zomerdijk werkte tijdens de bezettingsjaren in een gezondheidskolonie in Vogelenzang. Op Dolle Dinsdag werden de kinderen teruggebracht naar hun ouders en een paar weken later werd de kolonie in beslag genomen door Duitsers. Omdat ze graag weer wilde werken in een kindertehuis solliciteerde ze na de bevrijding samen met collega Gerda naar een baan als kinderleidster in Bosbeek.

Op 15 mei 1945 werden Gerda en zij samen met twee andere vrouwen, ontvangen op Bosbeek door mevrouw K. van het Bureau Bijzondere Jeugdzorg. Het huis zag er verschrikkelijk uit.

“Mevrouw K. leidde ons rond in het grote landhuis; er was niets te zien dan lege ruimtes. Beneden vier grote kamers, zalen eigenlijk en één kleinere kamer. Een brede trap naar de eerste verdieping waar vijf grote slaapkamers waren, een kleinere slaapkamer en twee badkamers. Een smallere trap naar de tweede verdieping met vier kleinere slaapkamers en een badkamer met douche en toilet. Weer naar beneden, naar het souterrain. Daar was behalve de enorme keuken tot onze verrassing een grote doucheruimte met zes douches en wastafels. Verder een provisieruimte met grote kasten, een stookruimte met enorme ketels en werkhokken waar waarachtig bezems stonden en grote vegers; het enige wat niet gestolen of gesloopt was uit dit prachtige gebouw waar, werd verteld, rijke Joden hadden gewoond, maar later Nederlandse en Duitse militairen die er danig hadden huis gehouden. De schitterende gestuukte plafonds in de grote zaal waren doorzeefd met kogelgaten, de parketvloer was bedekt met stro en paardenpoep. De ruimte was kennelijk gebruikt als stal. De deurknoppen waren er niet meer, geen deur was te sluiten. Boven was nog één kamer waarvan de ramen niet kapot waren.

We waren verbijsterd; hoe kon je hier leven, laat staan kinderen opvangen?”

“ ‘Oh, dat komt allemaal in orde’, verzekerde mevrouw. ‘Straks komen er matrassen waarop u kunt slapen en morgen wordt overal glas gezet. De BS zal alle huisraad brengen en voorlopig kunt u eten in het restaurant dat hier achter het park ligt, dat is al afgesproken.

En als de kinderen komen, verzorgt de gaarkeuken de maaltijden totdat het gas is aangesloten. Er komt een kok. Er is al contact opgenomen met leveranciers. Wat betreft bonnen hoeft u zich geen zorgen te maken.’

‘En wanneer komen de kinderen en hoeveel worden er verwacht? Hoe lang zullen ze hier zijn en hoe oud? En, en... eerst moet er toch meubilair zijn?’

Ik zag het allemaal niet zitten, begreep er eigenlijk niets van, gewend als ik was aan een goed lopende organisatie.

‘De BS zorgt voor alles wat u nodig heeft. Maakt u maar een lijst. Die geeft u aan de commandant en zijn mensen zorgen dat de bedden op de plaatsen komen waar u ze wilt hebben. En zo gaat het met alles. Het komt goed.’

Ze keek mij steeds aan, dus ik vroeg benauwd: ‘Draagt u mij dit op?’ ‘Ja, ik zie dat u de oudste bent, u heeft ervaring. Zeer binnenkort komt er meer personeel, onder andere de directrice en keukenpersoneel. De kinderen komen pas over een week of twee. Hoeveel is niet te zeggen, vijftig of honderd, maar niet ouder dan 18 jaar. Ze zullen mettertijd ook naar school moeten, dat moet allemaal nog bekeken en besproken worden. Maar daar hoeft u zich geen zorgen over te maken.’

Ik wist niet goed wat ik ermee moest en zag een kudde beren op de weg.

Mevrouw vertrok en wij begonnen met een lijst. Die werd heel lang. Stel je toch voor: vijftig kinderen en er is niets! In de eerste plaats verwarming, gas, kolen, wat dan ook. Meubilair keukengerei, serviesgoed, bestek, linnengoed zeep!! Water was het enige dat er was.”

Aangebrande pap

Het restaurant waar ze mochten eten was Groenendaal. “Die avond gingen we langs de achterkant van de enorme tuin naar het restaurant dat daar verscholen tussen de bomen lag. Het was ooit een chic restaurant geweest, maar nu door de oorlog verkommerd.

Bosbeek was in 1924 gekocht door de van oorsprong Duitse koopman-bankier Fritz B.E. Gutmann, een zoon van de oprichter van de Dresdner Bank. Hij was in 1914 benoemd tot directeur van de Dresdner bank in Londen, in de 1e Wereldoorlog geïnterneerd op het eiland Man, in 1918 naar Nederland overgebracht en in 1924 genaturaliseerd tot Nederlander. In Nederland hield hij zich bezig met krediettransacties ter bevordering van de internationale handel. In zijn vrije tijd verzamelde hij antiek en kunst, met name schilderijen uit de Gouden Eeuw. Bosbeek veranderde in een klein privé-museum. Op het terrein liet hij dienstwoningen bouwen bij de ingang naar het herenhuis.

Gutmann was van joodse afkomst. Op een reis naar Italië werd hij gearresteerd. Hij is in 1944 overleden in Theresiënstadt. Zijn vrouw Louise, baronesse von Landau, overleed in juli 1944 in Auschwitz.

De kunstcollectie van Gutmann kwam deels in handen van de nazi's en Bosbeek werd door de Duitsers in bezit genomen en na de oorlog in erbarmelijke toestand achtergelaten.



“Met bloemen voor moeder, nu nog vrolijk! Toelating kazerne geweigerd; dramatisch.”

Dat was te merken aan het eten, maar daar was je al aan gewend de laatste jaren. De kaakjespap was een beetje aangebrand en er was groente uit een blik, kennelijk afkomstig van de Canadezen. Maar goed, de maag was weer gevuld. Vervelend was dat iedereen zo onvriendelijk was, op het lompe af. Veel later hoorden we dat ze dachten dat wij NSB-ers waren, alleen maar vrij om voor die kinderen te zorgen. Dat dachten meer mensen. Ook mijn moeder werd er over aangesproken in het begin: ‘Werkt Adrie voor die NSB-ers?’ ”

Na het eten maakten ze nog een wandelingetje. “Samen liepen we de parktuin door. Het was ooit een prachtig landgoed. De boomgaard was nu een wildernis, op de tennisbaan groeide het onkruid door het gravel, de verroeste hekken hingen scheef. Ook de hekken van het naastgelegen park stonden op instorten, evenals een tuinhuisje. Maar wat een heerlijke tuin om in te spelen: rovertje en sluiptochten, we zagen het helemaal voor ons. Er lag ook veel dood hout. We namen meteen een armvol mee. Konden we misschien morgen wat water warmen voor de surrogaatthee die we in de keuken vonden.”

Het opzetten van het kindertehuis

De volgende ochtend, nadat ze waren gewekt door een vogelconcert, kwamen de eerste spullen. “Eerst een grote vrachtwagen volgeladen met houten stapelbedden en stromatrasen. Vanaf dit moment was het en af en aan rijden van legerauto’s met meubilair en grote kisten met keukengerei en ander spul. Ik stond als een dirigent met mijn armen te zwaaien: dit naar de keuken, bedden op iedere zaal, stoelen ertussen, kinderbedjes bij elkaar... Er kwamen een paar bureaus en stalen kasten, lange houten tafels, banken, ja, alles wat op de lijsten stond kwam er of zou de volgende dag komen.

Eerst waren er zes jonge mannen, later kwamen er nog een paar. Dat waren scouts van de plaatselijke scoutsgroep. Er kwam zowaar ook een soort fourage-wagen met brood, kaakjes en surrogaatkoffie.

De commandant nam fors de leiding over en ik was hem dankbaar. Het werd me allemaal

te veel. Ik stond te duizelen. Hij pakte me beet, duwde me op een bureaustoel en zei: 'Zitten blijven.' Hij liep weg en kwam terug met een boterham en glaasje water. Ik nam gehoorzaam een slok maar het was geen water, maar iets heel sterks. Het brandde in mijn keel, ik stikte zowat. Hij zei: 'Daar zal je van opknappen.' Ik moest lachen en huilen tegelijk, maar het hielp en ik had een half uurtje later weer praats.

De hele middag reden auto's af en aan. Het was heerlijk. De grappen vlogen over en weer. Af en toe klonk er luid gezang, ze deden zo hun best. Maar bij de pauze zaten ze rustig aan de lange tafel in de grote zaal, nu vrij van stront en stro, en vertelden zo terloops hoe zij de afgelopen tijden geleefd hadden, verstopt, gedoemd tot niets doen, in angst gepakt te worden, horend hoe kameraden naar Duitsland gevoerd waren, als vee in de trein."

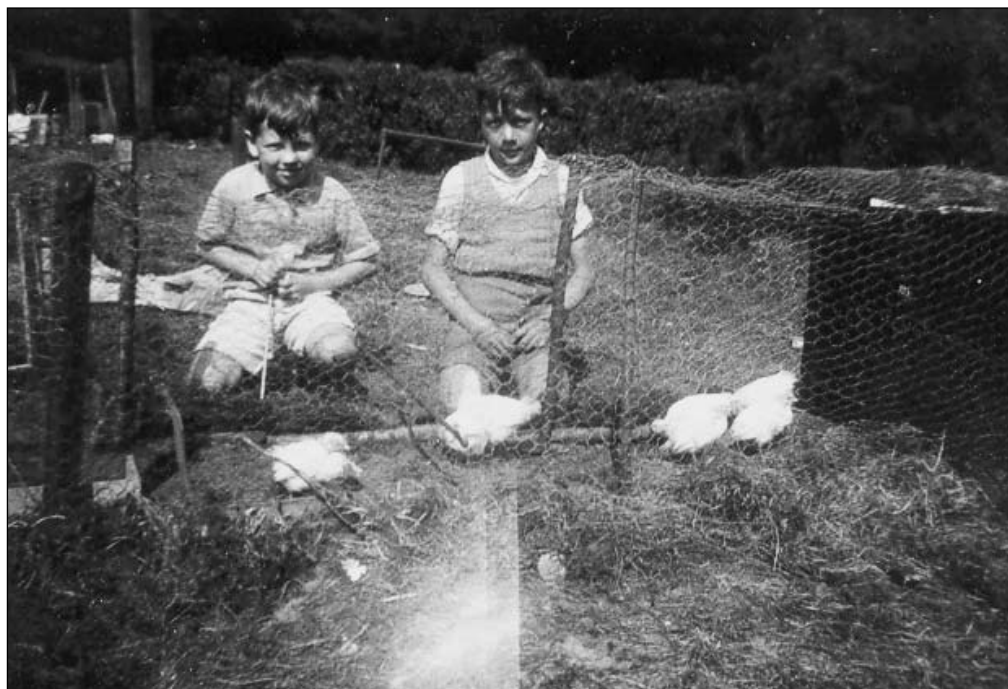
's Avonds ontdekten Adrie en Gerda de dienstwoningen bij de ingang. Ze waren nog compleet gemeubileerd. "Je kunt hier de hele staf huisvesten, liep ik al vooruit te denken. Later bleek dat de huizen respectievelijk bestemd waren geweest voor de portier, de chauffeur en de tuinman met hun gezin, allen joods, allen verdwenen. Er werd van hen niets persoonlijks meer gevonden, noch gehoord." De volgende dag bleek dat het ook inderdaad de bedoeling was dat het personeel van het kindershuis hier zou verblijven. Mevrouw K. was vergeten dat te zeggen.

Even naar huis

Het was zwaar allemaal. Adrie besloot dat nu de kinderen er nog niet waren ze nog even thuis in Haarlem-Noord op bezoek kon gaan en vertrok vroeg in de avond op de fiets.

"Het was een prachtige zomeravond. Overal hingen vlaggen en waren straten versierd, het was overal feest! Ook onze straat was in feesttooi."

Haar moeder heette haar welkom met de woorden 'Kind, wat zie je er uit! Ben je wel



"Bij de haantjes."

goed? Je bent nog magerder geworden, krijg je geen eten daar? En je stinkt!', maar daarna maakte ze thee voor haar ("echte!") met chocola erbij ("echte!") en stopte haar in bad met echte zeep en waste haar haren. Toen Adrie haar meisjeskamer met de vertrouwde spulletjes binnenstapte, barstte ze in huilen uit. "Ik kon de tranen niet stoppen, alle spanning van de afgelopen dagen moest er uit. Doodop viel ik in slaap maar mijn moeder maakte me wakker: "Er is feest vanavond in de straat, zou je niet opstaan en je zussen begroeten?" "

Na het feest blijft ze slapen en gaat de volgende middag weer terug naar Bosbeek. Daar teruggekomen hoort ze dat de volgende dag de eerste kinderen zullen komen.

Een moeizaam begin

"Het was een droevig, armzalig groepje kinderen, zoals ze daar uit het busje stapten. Oude mensjes leken ze met doffe ogen in uitdrukingsloze gezichtjes, hangende schouders, de tasjes krampachtig omklemd.

'Ze zijn helemaal grijs', fluisterde Josee. En ja, grijs waren ze, van top tot teen bestoven met DDT-poeder. Er waren twee dames bij. Ze hielpen de kleintjes het terras op en wij, tranen wegslikkend, kwamen in beweging.

We schudden handen en leidden het groepje naar binnen. Het waren tien kinderen tussen de zes en tien jaar en één groter meisje dat krampachtig twee jongere kinderen bij de hand hield, kennelijk een zusje en broertje. Een kleintje huilde. Josee knielde er bij neer en sloeg haar arm om het schouderdje.

'Ze moeten plassen', zei een van de dames en Josee nam ze mee, gevolgd door Hetty die praatte tegen een paar jongens die niet reageerden. 'We hebben brood bij ons, maar we hebben wel dorst', zei de woordvoerster, 'we zijn doodop.' Ik praatte verder met hen. Ze kwamen uit Limburg. De kinderen waren versuft. Vanmorgen waren ze gescheiden van hun ouders die ook naar deze regio werden gebracht. Ze wisten totaal niet wat er ging gebeuren. Het was erg dramatisch. Ach, die stumpers, als geslagen hondjes zaten ze aan de lange tafel in de grote eetzaal, totaal verloren. We kregen een lijst met namen, de officiële papieren zouden nog volgen en de twee dames vertrokken weer."

Tot grote schrik van de leidsters bleken de kinderen allemaal luis te hebben (vandaar de DDT) en erger nog, bijna allemaal scabiës (schurft).

"Het zweet brak me uit. Daar had niemand aan gedacht! Ik wist wat het betekende; in de kolonie hadden we ook een keer een geval gehad. De ellende en de besmetting.

Hoe moesten we dat te lijf zonder warm water? Want het betekende iedere avond insmeren met scabidol en iedere morgen baden en schoon beddengoed en kleren...

Die avond bracht de gaarkeuken soep en we ontdekten we dat er geen lepels waren.

Met een vork visten we de vermicelli op. De kinderen slobberden met de mond aan het bord. We deden soep in kopjes voor de kleintjes. Het was een knoeiboel en ze vonden het prachtig. Er werd zelfs gelachen. Na het eten liepen we met ze door het park. Ze leken wat minder gespannen, keken nieuwsgierig rond en probeerden een boom. 'Mag je daar in klimmen?' 'Ja hoor, dat mag, als je maar voorzichtig bent en niet als je alleen bent.'

Toen begon het getob met het bad, het gesleep met warm water, de scabidol...

's Avonds sliepen de kinderen na een vermoeiende dag snel in."

Hoe het verder ging

Het duurde ongeveer een jaar voordat de organisatie van het kindertehuis op rolletjes liep. Omdat alles zo plotseling en snel geregeld moest worden, was er de eerste tijd veel

verloop van personeel. Het viel niet mee op korte termijn goede en gekwalificeerde mensen te vinden, die in staat waren iets helemaal van de grond af op te bouwen. De eerste directrice was een heel nette en aardige mevrouw die bedrijfsleidster was geweest in een groot hotel. Ze kon wel organiseren, maar niet in een kindertehuis waar het nog aan alles ontbrak.

“Heel in het begin liep het werk ons, zoals ze dat in Drenthe noemen, over de leerzen, want de kinderen bleven maar binnenkomen. Er was geen personeel genoeg om toiletten schoon te maken of zalen en gangen te dweilen. Daar moest een oplossing voor komen en toen bedacht de directrice dat het werk wel gedaan kon worden door geïnterneerde vrouwen. Zodoende kwam op een gegeven ogenblik een busje aanrijden met zes of zeven vrouwen met een hoofddoekje om, enkele waren helemaal kaal. Wat bleek: onder die vrouwen waren moeders van de kinderen. Het is een verschrikkelijk drama geweest. Want die kinderen gilden het uit toen ze hun moeders zagen met een kaal hoofd en die moeders brulden omdat ze na een poos weer hun kinderen zagen. Dat was zo emotioneel, zo afschuwelijk voor iedereen dat de directrice onmiddellijk heeft opgebeld en gezegd: ‘Dit wil ik niet, er mogen geen vrouwen meer komen’. Achteraf bleek dat sommige vrouwen blij waren dat ze gezien hadden waar hun kinderen waren. Maar voor de kinderen was het veel te hard.

Toen hebben ze geïnterneerde mannen uit de kazerne in Haarlem gestuurd. Er waren geen bekende vaders bij dus zodoende kwamen deze mannen schoonmaken. Maar dat was een fiasco, want die mannen van toen waren helemaal geen huishoudelijk werk gewend. Die stonden daar met linkerhanden en moesten de was doen. Uiteindelijk kwam er een aantal vrouwen uit het dorp om schoon te maken.”

Na ongeveer een jaar kwam juffrouw Spanjer. “Zij kon organiseren! Haar ideeën waren goed, haar contacten waren goed, het ging geweldig. Samen met directeur Schlüter zorgde ze ervoor dat de organisatie op rolletjes liep.”

Bosbeek was een groot kindertehuis met gemiddeld ongeveer tachtig tot negentig kinderen. In het begin kwamen de kinderen rechtstreeks uit Duitse of Nederlandse opvangkampen, later vooral uit andere kindertehuizen. Gemiddeld bleven ze twee, drie jaar in Bosbeek, maar sommigen waren na drie of vier maanden weer weg.

De kinderen werden opgedeeld in verschillende groepen van ongeveer vijftien, geselecteerd op leeftijd en geslacht. Mevrouw Zomerdijk had een groep jongens in de leeftijd van twaalf tot veertien jaar onder haar hoede.

De dagelijkse gang van zaken

In het huis probeerden ze de kinderen een zo gewoon mogelijke tijd te geven. 's Ochtends met de eigen groep en leidster ontbijten, daarna lopend naar school. De leidsters deden intussen het huishoudelijke werk. Tussen de middag kwamen de kinderen eten en als ze weer in de schoolbanken zaten, hadden de leidsters even tijd voor zichzelf. Tegen vieren kwamen de kinderen weer thuis, werd er wat gedronken en konden ze zich vermaken in het grote park rondom het huis: voetballen op het verwaarloosde tennisveld, knutselen of spelletjes doen.

Ze mochten niet bij klasgenootjes thuis spelen. “Er waren altijd mensen die lelijk tegen de kinderen waren of die ze wat zouden willen aandoen. Dat risico konden we niet nemen. Wij zeiden: ‘Jullie mogen kinderen meenemen, maar jullie mogen zelf niet bij andere mensen naar binnen.’ Dat was een richtlijn van hogehand. Het gebeurde echter nooit dat ze vriendjes of vriendinnetjes meenamen.”



“Het enige speeltoestel: een ouwe badkuip, maar daarmee schommelen tot ie omviel, was de grootste pret voor de 12 kleine meisjes.”

's Avonds werden de kinderen naar bed gebracht. Mevrouw Zomerdijk las haar jongens voor en stopte ze één voor één in. “Als de kinderen van je groep naar bed waren, was je vrij, tenzij je wachtdienst had. 's Avonds werd er wacht gelopen over de gangen, kijken of er verder niets gebeurde, zeker bij de groten. Die gingen 's avonds naar hun zaal om huiswerk te maken, te praten of te rommelen en dan moest je toch een beetje opletten of er geen visites werden afgelegd.”

De leidsters hadden per week één vrije dag. Eerst ging Adrie regelmatig naar haar ouders in Haarlem. Toen ze haar toekomstige man had leren kennen, ging ze ook wel naar Amsterdam. In het weekend had je geen vrij en ook op feestdagen hoorde je bij je kinderen te zijn.

Het kerstfeest werd redelijk uitgebreid gevierd. “De tafels werden leuk gedekt en er werd lekker gegeten. Er stond een heel grote kerstboom in de hal, niet met kaarsen, dat was te gevaarlijk en ook nog niet met elektrische lichtjes want die had je toen geloof ik nog niet.” Met de kinderen werd in de dagen voorafgaand aan kerst geknutseld en geplakt. Van de kerken in buurt werd over het algemeen nooit zoveel vernomen, maar met kerst werd wel eens aan de kinderen in Bosbeek gedacht.

Er heerste een heel fijne en prettige sfeer. “Zo hadden we als de directrice jarig was een bonte avond. Dan hadden de kinderen verkleedpartijen en deden ze toneelstukjes. Daar werd maanden van te voren al aan gewerkt!”

Verliefd

Het gebeurde wel dat twee al wat oudere kinderen verliefd op elkaar werden.

“Er werd dan met ze gesproken: ‘Alles goed en best, jullie zijn verliefd, en dat mag, maar geen stiekem gedoe, deuren open en niet bij elkaar op de slaapkamer komen.’ We hadden een grote eetzaal met diepe vensterbanken en daar zaten ze graag met z'n tweetjes. Soms gedroegen ze zich wel uitdagend, maar we zeiden er niks van.”

Zelf werd mevrouw Zomerdijk ook verliefd op Bosbeek. In de zomer van 1946 leerde ze hier haar toekomstige man kennen, toen hij op dezelfde groep kwam. “Het was een nieuwigheidje van Jeugdzorg. Die had bedacht dat in elke groep een man en een vrouw moesten zijn met een mannen- en een vrouwenrol, zoals in een gezin. De man zou zorgen voor de ontspanning en de recreatie, de vrouw voor de verzorging. Ik was zo kwaad! Moest ik thuisblijven en sokken stoppen en hij kon lekker met ze het bos in. Maar de adjunct-directeur zei: ‘Het is een heel leuke kerel hoor die komt, het is echt wat voor u juffrouw Sterkman. Het is jammer dat hij katholiek is, maar het is echt wat voor u!’ Nou, ik hoefde hem niet. Ik heb hem twee dagen ontweken, maar hij wilde kennismaken, en ja, hij was wel heel aardig en charmant. Ik moest bakzeil halen.” Meneer Zomerdijk was hopman bij de padvinderij. Zijn enthousiasme voor speurtochten en onderlinge competities bracht hij over op de jongens. Zijn manier om met jonge kinderen om te gaan sprak haar erg aan. In 1950 trouwden ze.

“Kinderen van foute ouders”

De kinderen in Bosbeek hadden nooit contact met hun ouders, maar op moederdag 1946 had de directrice geregeld dat de kinderen bij de kazerne langs mochten gaan om bloemen te brengen. De dag ervoor gingen de leidsters met de kinderen buiten bloemen plukken en werden er boeketjes gemaakt. Op moederdag werden de kinderen klaar gemaakt om op bezoek te gaan, de meisjes kregen mooie strikken in het haar. Achter op een laadbak van een klein vrachtautootje gingen ze zingend naar de kazerne. “Ik was thuis gebleven en op een gegeven moment zag ik de kinderen huilend terugkomen. Het bleek dat de bewaker van de kazerne ze niet had toegelaten. Hij had niets door gekregen en de directeur en commandant waren er niet, dus hij liet niemand toe, ook de kinderen niet. Die kwamen met bloemen en al weer terug. Wij waren allemaal woedend. De directrice heeft nog gebeld, maar het leed was al geschied.”



“Een dagje naar de duinen met mijn jongens.”

Als leidster sprak je eigenlijk nooit met de kinderen over de reden dat ze in Bosbeek zaten. “Ik kan me herinneren dat ik een enkele keer tegen kinderen van mijn groep iets gezegd heb in de trant van: ‘Papa en mama waren lid van een politieke vereniging, waarvan ze dachten dat het voor jullie toekomst het beste zou zijn. Maar het is anders uitgekapt, het is helemaal fout gelopen, er zijn dingen gebeurd die niet door de beugel kunnen en dat moet nu uitgezocht worden. En zolang ze dat niet uitgezocht hebben, zitten je ouders daar.’” Met dit antwoord waren ze tevreden.

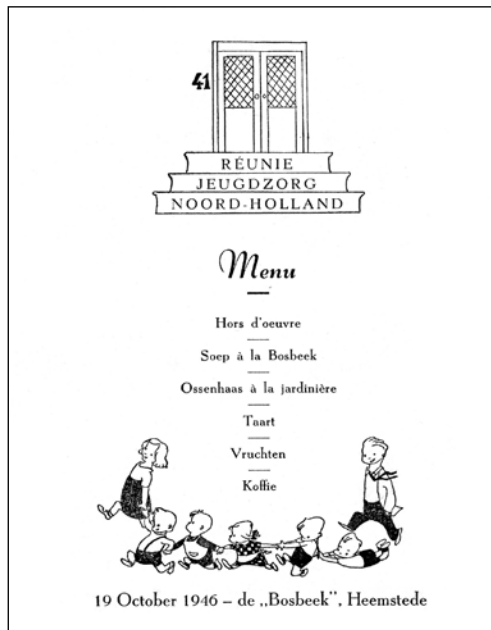
“Ze kwamen eigenlijk nooit bij me met dat soort dingen. Kinderen passen zich heel goed aan als ze goed behandeld worden. Ik was zoveel mogelijk moeder voor ze. Ik las ze voor, ik stopte ze iedere avond stuk voor stuk in, ik kuste ze niet want ik dacht: het zijn jongens en dat vinden ze misschien niet fijn, maar ze vonden het prachtig als je ze iedere avond instopte. Ik ging het hele rijtje af. Wel heb ik altijd gezegd: ‘Als je op school gepest wordt moet je het aan mij vertellen, want ze mogen jullie niet pesten. Wees er van verzekerd dat wij er dan iets aan zullen doen.’ Ik kan me echter niet herinneren dat ze gepest werden.”

School

De hoofdonderwijzer van de christelijke lagere school in Heemstede was onwillig kinderen van Bosbeek op zijn school in te schrijven. “Ik weet dat nog omdat we daar eigenlijk allemaal verontwaardigd over waren. Die man was heel onchristelijk, die wilde de kinderen eigenlijk weigeren, maar dat kon hij niet doen. De kinderen moesten daar naar school. Het hoofd van de openbare school was een geweldige man, die zei: ‘Er wordt hier absoluut niet gepest, daar sta ik voor in.’ En ik heb er ook nooit wat over gehoord. De openbare en rooms-katholieke school werkten gewoon mee.”

Voor oudere jongens die niet meer naar school gingen, werd werk gezocht. Eén van de jongens kwam terecht bij de plaatselijke kruidenier. “Dat was een geweldige man. Want de jongen was lastig, maar hij ging zo goed met die knul om en liet hem een cursus volgen. De jongen was dol op die kruidenier, hij liep werkelijk het vuur uit zijn sloffen voor die man.”

Op Bosbeek heerste een veilige en geborgen sfeer. Er heeft maar één keer een jongeman gewerkt die meende dat Bosbeek een kamp was waar foute kinderen moesten worden heropgevoed. Hij was op een groep van wat oudere jongens gezet en vanaf het eerste begin begon hij die jongens te drillen. “De directrice riep hem op het matje en zei: ‘Dit is geen strafkamp, dit is een opvanghuis.’ Hij heeft er hooguit twee maanden gewerkt. Hij is de enige die negatief tegenover de kinderen stond omdat het NSB-kinderen waren. Sommige anderen werkten er omdat ze gewoon een baan wilden hebben, maar vrijwel alle andere personeelsleden vonden dat deze kinderen hulp nodig hadden.”



Als ouders vrij kwamen mochten ze hun kinderen ophalen als ze konden aantonen over woonruimte te beschikken. Deze gezinnen hadden vaak in een huurwoning gewoond en bij hun arrestatie waren de ouders hun huis kwijtgeraakt. Nadat kinderen waren opgehaald, ging het contact meestal verloren. Mevrouw Zomerdijk heeft slechts een enkel kind na die tijd nog wel eens gesproken.

Tot slot

In 1948 werd Adrie Sterkman door Bijzondere Jeugdzorg overgeplaatst naar een kindertehuis voor NSB-kinderen in Amsterdam. “Ik vond dat verschrikkelijk. Ik had zo’n heimwee! Er was een heel andere sfeer dan op Bosbeek, helemaal niet prettig. Je had ook geen eigen ruimte. Het was een echt stadshuis. Bosbeek lag natuurlijk zo prachtig. Ik wilde daar weg en heb mijn ontslag genomen. Omdat het in Bosbeek toen een aflopende zaak was (er waren steeds minder kinderen die nog opvang nodig hadden), ben ik er niet meer naar terug gegaan. Jammer, want ik voelde me daar zo thuis!”

Open archief

Een andere (deels beknoptere, deels uitgebreidere) versie van dit verhaal verscheen in oktober 2008 op Het Open Archief (www.hetopenarchief.nl). Het Open Archief is een website met verhalen en (jeugd)herinneringen van ‘(klein)kinderen van ‘foute’ ouders’. Naast jeugtherinneringen is er ook uitgebreide historische en praktische informatie over deze thematiek op de website te vinden. Doel van de website is het vastleggen van herinneringen over dit – vaak onderbelichte – deel van de Nederlandse oorlogsgeschiedenis. Het Open Archief is een project van Cogis, kennisinstituut voor de gevolgen van oorlog, in Utrecht en is grotendeels financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van VWS. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met mevr. Ceciel Huitema, c.huitema@cogis.nl of 030-296 80 00. Snelkoppeling naar het verhaal van mevrouw Zomerdijk: <http://www.hetopenarchief.nl/page/738/nl>

Bosbeek na 1948

Van 1949 tot 1951 zijn in het herenhuis van Bosbeek psychiatrische patiënten verzorgd door de broeders van Onze Lieve Vrouw van Lourdes, die vervolgens naar Heiloo verhuisden.

Op 29 december 1950 werd het huis met alles wat daarbij hoorde eigendom van de zusters van de Voorzienigheid. In de jaren 1951-1959 werden er in het herenhuis bezinningsdagen gehouden. In 1959 werd de eerste steen gelegd van de nieuwbouw voor een rusthuis en verpleeghuis.

Op onze website www.hv-hb.nl vindt u als bijlage bij HH 144 de eerste tien pagina’s van het volledige verhaal van mevrouw Zomerdijk.

De extra informatie over Bosbeek is afkomstig uit *Geschiedenis van het buitengoed Bosbeek in Heemstede en van het adellijk geslacht van Merlen*, Hans Krol. Deze uitgave uit 1987 is nog verkrijgbaar (zie Uit voorraad leverbaar).

De foto’s en de fotobijschriften zijn van mevrouw Zomerdijk.

Mevrouw Zomerdijk zou het erg leuk vinden om reacties op dit verhaal te krijgen.

U kunt haar bellen op: 0528 - 264985.